

2000.09.06.

Rajk László és Demszky Gábor a berlini szamizdatkiállításon

Földalatti vonalak

Szamizdatkiállítás nyílik a hétvégén Berlinben. A rendezvénynek a Művészeti Akadémia ezerötszáz négyzetméteren ad helyet. Az eseményen Demszky Gábor előadást tart, a tárlat dizájnere Rajk László, aki a Magyar Hírlapot is tájékoztatta a részletekről.

– Honnan sikerült beszerezni a hetvenes-nyolcvanas évek illegális kiadványait?

– A Brémai Egyetemen működik egy kelet-európai intézet, amelynek tanszékvezetője, Wolfgang Eichwede professzor már a hetvenes években gyűjtötte a Szovjetunióban kiadott szamizdatokat. A kollekción később magyar, lengyel és csehszlovák kiadványokkal gyarapította. Figyelme arra is kiterjedt, hogy nemcsak a politikai, hanem a kulturális-művészeti, egyházi, békemozgalmi és környezetvédelmi röpiratokat is beszerezze, kiegészítve a filmekkel és videofelvételekkel. Tőle indult a mostani kezdeményezés, amelyben aktív szerep várt Demszky Gáborra és rám is. Gábor is és én is egykor kiadói, terjesztői voltunk a szamizdatoknak.

– Milyen kiadványokkal veszünk részt a kiállításon?

– Az erdélyi vonatkozású írások mellett ott lesz a Beszélő, az AB Hírmondó, többek között Konrád és Eörsi írásai, valamint több fordítás, például Kundera vagy Gombrowicz műveiből. Képzőművészeti alkotásokat is elviszünk Berlinbe. Ott lesz Jovánovics, Haraszti István, Altorjai Sándor és Pauer Gyula munkája. Egyébként a kiállítás jelentőségét jelzi, hogy az akadémián ez az egyik millenniumi tárlat.

– Ismerve a bemutatásra váró anyagot, milyen tanulság rajzolódik ki a különböző országok szamizdatkultúrájából?

– Például az, hogy Lengyelországban és Csehországban jobban feldolgozták az elmúlt tíz-tizenöt évet, mint nálunk. Ott az előző rendszer kritikájának már kevésbé van aktuálpolitikai felhangja. Magyarország elég szerencsétlen helyzetben van, hogy nem képes a saját múltját meghaladni. Azt gondolom, ez az írástudók felelőssége is, de elsősorban a politikáé.

– Születik-e nálunk valamilyen új kiadvány, amely a berlini tárlat kapcsán idézi a kommunista korszak éveit?

– Három nyelven, angolul, németül és magyarul is megjelenik a Földalatti vonalak című könyv, amelyet Sasvári Edit, Demszky Gábor és jómagam jegyzünk. Ez az album szamizdatillusztrációk és könyvborítók gyűjteménye. Ezeket a grafikákat én készítettem, s bár nem nevezhetők minden esetben tökéletesen kiérlelt alkotásoknak, de az akkori világot, s az akkori megnyilvánulási lehetőséget, teret ma is megfelelően érzékeltetik. A könyv most németül jelenik meg, de a hónap végén már idehaza is kapható lesz.

Gréczy Zsolt